

No: 695/98
Byl: een

dupl. kaart

Djeddah, 27 April 1929.

176

Onderwerp: Aanbieding nota van den Vice-
Consul met beschouwing over het onderwijs
aan Indonésiers te Mekka en in Nederl. Indie.

Eerbiedig moge ik Uwe Excellentie hiernevens aanbieden een nota over onderwijs-toestanden te Mekka voor de daar studeerende Nederlandsche onderdanen, waarvan de heer Salamoen enkele beschouwingen heeft toegevoegd over de volksscholen voor onderwijs aan de Mohammedaansche jeugd in Nederlandsch Indie. De nota kan daardoor wellicht eenig belang hebben voor de Indische Regeering, waarom rechtstreeks een exemplaar aan den GG. wordt toegezonden.

Door de stichting van de Madrasat al Indonesia uitgaande van de Madjlis as Sjaura al Indonesia is er een nieuwe richting gekomen in het Mekkaansche onderwijs aan de Nederlandsche onderdanen. Waar de onderwystoestanden te Mekka eeuwenlang weinig veranderd zyn, is de stichting van deze schynbaar zoo onbeteekenende school een uit godsdienst-historisch en politiek oogpunt belangryke gebeurtenis. Waar ze in nauw verband staat met de nationale beweging in Nederlandsch Indie en daarvan een zelfstandige modern-islamitische richting vertegenwoordigt, kan ze straks op de gang van zaken in Indie eenige invloed in Indie uitoefenen. Zelf ondergaan de leiders en enkele van de vooraanstaende leerlingen de invloed van de Azhar-Universiteit te Cairo, die eindelyk aan de jarenlang-voorbereide, diepgangende hervormigen schynt te zyn toegekomen. Voor ons is het van belang nauwkeurig van de gang van zaken aan de Azhar op de hoogte te worden gehouden. De Vice Consul heeft vooral de taak het goede thans bestaande contact met de leiders van de Madrasat al Indonesia te handhaven, om zoo mogelyk hun afdwaling op extremistische paden tegen te gaan. Het gevaar daarvoor bestaat voortdurend. Uit Cairo zakken die Nederlandsche onderdanen wien de grond daar te warm werd, af naar Mekka. Hier worden ze dan soms in de leiding van de Sjaura opgenomen. Tot nog toe hebben de bezadigde elementen de overhand behouden. Zy worden daarby geholpen door de scherpe wantrouwende controle

Aan

Z. E. den Heere Minister van Buitenl. Zaken

den Haag.

Afschrift aangeboden aan Z. E. den GG.

2

trôle van de Hedjazische Regeering, die dwingt tot groote voorzichtig-
heid in hun optreden en die het noodig maakt alle actie een godsdienst-
tig cachet te geven.

De pogingen tot inmenging van boljevistische zyde moeten ook
nauwkeurig worden nagegaan door den Vice Consul. Hun a-religieuze stand-
punt staat hun daarby in den weg, doch hun geld maakt veel goed. Wanneer
de Sjaura in finantieele moeilykheden zou raken is het gevaar voor het
aanvaarden van steun der boljevieken groot.

Als slot opmerking moge hier nog aan toegevoegd worden dat
de steller van de nota een moderne en naar myn meening ^{orthodoxe} on-islamitische
levensbeschouwing huldigt. Daardoor ziet en waardeert hy niet voldoen-
de ^{de} religieuze factor in het klassieke Mekkaansche onderwijs. Ook schakelt
hy deze dryfveer te veel uit by zyn verklaring van de groote aantrekkings-
kracht die Mekka op de studeerende moslimsche jeugd in Indie uitoefent.
Meer dan drang naar wetenschap acht ik van beteekenis het zoeken naar
religieuze bevrediging. Dan biedt Mekka den niet-Westersch opgeleiden
de eenige mogelykheid om goedkoop en in een Indonesische milieu eenige
wereld wysheid op te doen en bevrediging te vinden voor een verlangen
naar avontuur. Mekka is bovendien een Oestersch geregeerd en onafhanke-
lyk land. De nationalistische propoganda in Indie en het vryheidsverlan-
gen dat sluimert in de harten van onze meeste jeugdige indische onder-
danen, doet een ongekend geluk verwachten in de Heilige stad.

De teleurstellingen die het Heilige Land aan jong en oud uit
onze Koloniën in dit opzicht bereidt, is van groot belang voor een bil-
lyker en waardeerder oordeel over ons bestuur in Indie.

By verschillende jongeren heb ik deze opvoedende werking van
een verblyf in het Heilige Land waargenomen.

De Consul der Nederlanden,

B. v. d. Meer

Nota betreffende het onderwijs te Mekka.

Behalve als heilige plaats tevens doel van de bedevaart, heeft Mekka voor de bewoners van Indonesie de beteekenis van een onderwijsstad. Terwijl een klein persentage waaronder de hoofden en priajais, de hoop koestert zyn zonen voor studie naar Holland te kunnen sturen, voor het gros van de bevolking is Mekka de ideale plaats om de wetenschap te bestudeeren. Niet minder dan 2000 Indonesiers vestigen zich in deze stad voor onderwijsdoeleinden.

Door de afwezigheid van een systeem is het moeilijk een duidelijk beeld te geven van het onderwijs te Mekka. Letten we op de plaats waar de lessen worden gegeven, dan kunnen we de onderwijsinrichtingen als volgt groepeeren.

Het schoolonderwijs. In Mekka een stad van ± 70.000 zielen, zijn verspreid over de verschillende wijken 8 lagere scholen, waarvan 4 door de Regeering en 4 door particulieren worden onderhouden. Gedurende de 2 of 3 jaren, dat de studie duurt, krijgen de leerlingen behalve in de godsdienst ook lessen in de beginselen van rekenen, meetkunde en in lezen en schrijven. De schooltijd duurt van 8 tot 12 uur m. en van 1 tot 4 uur p.m. De scholen worden ondergebracht in niet speciaal daarvoor bestemde localen, zoodat lucht- en lichttoevoer en andere hygienische vereischten over het algemeen te wenschen overlaten. Banken borden en lessenaars voor de onderwijzers zijn daar in gebruik. Iedere school telt ongeveer 100 jongensleerlingen van 7 tot 15 jaar. Het onderwijs op deze scholen staat ongeveer op hetzelfde peil als dat op de desascholen. Voor de afgeleverden van deze lagere scholen is sedert een paar jaren door de Regeering een vervolgschool van drie klassen opgericht

De Ma'had al Islami Al Sa'oedi stelt zich ten doel onder wijskrachten te kweeken, die Wahhabitisme te Mekka verder zullen verspreiden, doch deze inrichting sukkelte voortdurend, nu eens door gebrek aan geschikte krachten dan weer door gebrek aan leerlingen.

De al Fallah, een school door een rijke handelaar te Bombay opgericht en onderhouden is in vele opzichten beter dan de bovengenoemde inrichtingen van onderwijs. Hier krijgen de leerlingen behalve vermelde vakken ook lessen in meetkunde en geographie, terwijl de leerlingen van de hoogste klas bovendien Engelsche lessen krijgen. Deze school, die 9 klassen telt, is met onze mulo te vergelijken.

Slechts weinige kinderen van de Djawi, die zich te Mekka voor een langen tijd vestigen, bezoeken genoemde scholen. De meeste Djawi-studenten volgen de colleges in de Moskee al Haram.

Komen we de Moskee binnen dan treffen verscheidene groepen ons oog. In de overdekte galerijen, gezeten op een bidkleedje over de vloer gespreid, geeft de leeraar zijn lessen. De leerlingen een kring om den leeraar vormende trachten met veel moeite het gesprokene te volgen, aangezien er voortdurend dingen zijn die hun aandacht trekken. In de Moskee als openbare plaats komen menschen in en uit; velen maken bij de tawaf onder het reciteeren van formules, een hinderlijk gegons. In de nabijheid zijn menschen bezig de koer'an hardop te reciteeren, zonder dat men hen weg kan jagen. Toeschouwers komen bij de groep om weer te gaan, zoodra hun nieuwsgierigheid bevredigd is etc.

's Avonds wordt het onderwijs gegeven op het openplein van de Haram onder een stormking lantaarn, die echter niet voldoende licht werpt over de heele kring,

zoodat

zoodat het lezen van de kitabs veel van de oogen vergt.

Naarmate van de bekendheid van den leeraar, varieert het aantal toehouders tusschen de 20 en de 200.

Geven kjais van naam hun lessen in de Haram, leeraren van 2 de rang en bescheiden kjais, die niet aan de groote weg willen timmeren, verkiezen de collegas in hun privaatwoningen te geven.

De onderwijslocalen kenmerken zich door gebrek aan begrip voor hygiene. Komen we van het schelle buitenlicht zoo'n woning binnen, dan kost het ons moeite in het donkere portaal onze weg te vinden. Tastende gaan we de trappen op, waar W.C. lucht ons tegemoet komt, tot we voor een drempel komen om onze schoenen af te doen. In een lokaal waar de zonnestralen, door de belendende huizen, nooit hun desinfecteerende werking hebben uitgeoefend, is een Indisch tapyt, dat sedert jaren het levenslicht aanschouwd heeft, gespreid. Tegen de muren zijn harde kussens geplaatst, waartegen de leerlingen leunen. In de beste hoek van de zaal is een verhoogd gedeelte, dat als zitplaats voor den leeraar dienst doet. Aan de muren zijn planken ingemetseld, waarop boeken zijn geplaatst, terwijl broeken en andere kleedingstukken boven de hoofden van de leerlingen bengelen als versiering. Bij de kjais schijnt het begrip eenvoud synoniem te zijn met slordige armoede.

In de Haram en in de privéwoningen geeft men uitsluitend godsdienstonderwijs en lessen in de Arabische taal, welke eerste de fikh, de geschiedenis van de Islam, de tafsir van de Goeran omvat. Onder de Wahhabitische Regeering wordt de Tariqah in het geheim beoefend. Hoewel één leeraar de verschillende vakken bij beurten doceert, is het gewoonte, dat een kerling drie of meer onderwijzers heeft. Voor ieder vak neemt hij een aparte onderwijzer.

Het

Het is moeilijk de breedte en de diepte van de door de Indonesische leerlingen verworven kennis aan te geven, omdat examens nooit worden afgenomen en de leeraren zich over het algemeen niet met de studie van de leerlingen bezighouden. Het is hun plicht lessen te geven, doch ze maken zich niet druk of de leerlingen het geleerde al dan niet begrijpen. Echter kan men aannemen, dat ieder die te Mekka heeft verbleven, in staat is de qoer'an te reciteeren en op de hoogte is van de uiterlijke plichten van een Molim, zooals het doen van de salat, de hadj etc.

Een goed geheugen is een voornaam vereischte bij de studie te Mekka omdat de lessen uit het hoofd moeten worden geleerd. Het is een byzondere onderscheiding de qoer'an uit het hoofd te kennen, al begrijpt men geen woord van het geleerde. In de afgelegen plekken van de Haram ziet men dan ook yverige leerlingen die dag in dag uit de qoer'an van buiten trachten te leeren. Gaan hiermee reeds tijd en energie te loor, er zijn nog heel wat formules, die de studenten kennen moeten, daar het opzeggen der do'a op bepaalde tijden den Moslim behoedt voor ongelukken in deze wereld en in het hiernamaals. Men is er van overtuigd dat deze wijze van belijden van de godsdienst de belijders de beste plaatsen in beide werelden verzekert, zoodat het kennen van andere wetenschappen onnoodig wordt geacht; zelfs zijn er kjais die de moderne wetenschappen als werk des duivels beschouwen. Kjais, die door abonné te zijn van buitenlandsche kranten het leven en de opvattingen buiten Mekka trachten te volgen, behooren dan ook tot de uitzonderingen. Men is er zich zóó van bewust, dat Mekka in alle opzichten beter is dan ergens anders, dat zelfs de aanraking met buitenlandsche pelgrims niet voldoende is de Mekkanen van hun superioriteitswaanin te genezen, misschien omdat het gros van de pelgrims in ontwikkeling beneden hen staat. De pelgrims, die zich in kennis met hen durven meten, worden door de bewoners van het Heilige

Land genegeerd,
.....

genegeerd, door bij zich zelf te denken, dat de Nazara hen reeds beïnvloed hebben.

Terwijl de materie van het onderwijs geen rekening houdt met de eischen van de tegenwoordige ^{getuigt,} samenleving / de wijze van les geven, er van dat men niet op de hoogte is van de opvoedkundige studien om het onderwijs zoo vruchtdragend mogelijk te doen zijn. Jongelui tusschen de 12 en 25 jaar, die in Indië de pasatren, de dessascholen of de 2de klasse scholen hebben bezocht en meestal nog niet in staat zijn voor zich zelf op te passen, worden hier in een maatschappij geplaatst, wier zedelijke peil als heel laag bekend staat.

Van de moetawwif, aan wien de jonge student in de eerste jaren wordt toevertrouwd, mag men niet te veel moreele steun verwachten. De moetawwif heeft het te druk met het uitdenken van middelen om de pelgrims zoo intensief mogelijk uit te buiten dan dat zij tijd hebben met hun pupillen over opvoedkundige onderwerpen te spreken. Wanneer een student een paar jaar colleges gevolgd heeft zijn vrye avond in de Haram met bidden, formules opzeggen en niets doen doorgebracht heeft, dan is de dag goed besteed geweest en heeft hij aanspraak op voldoende zakgeld, waarmede hij de uitgaven in de kahwa kan bestrijden, waar hij in aanraking komt met kennissen, die hem van de voordeelen en de genietingen van het leven te Mekka op de hoogte brengen. De rijken kunnen jaren dit leven leiden, omdat de ouders niet kunnen controleeren hoe ver de zonen met hun studie reeds gevorderd zijn.

De jaarlijks terugkeerende pelgrims geven de minder gesitueerden een voldoende bestaan. Hun kennis van het Arabisch-al is die ook nog zoo weinig- bekendheid met de plaatselijke toestanden en gewoonten, de meerdere kennis van de Godsdienst, stellen hen in staat voor de

onbeholpen

onbeholpen pelgrims de betrekking van ~~van~~ gids te vervullen. Die betrekking brengt de studenten in connectie met andere pelgrimsexploitanten. Tegen belooning maken ze propaganda voor een bepaalde moetawwif door aan familieleden en kennissen te schrijven om bij aankomst te Djeddah de aanbevolen sjech te nemen. De Imam Sjafi'i houdt deze personen te vriend, met de noodige belooning, in de verwachting, dat deze hun pelgrims bij het nemen van een Arabische naam naar hem zullen leiden.

De mededeeling, dat te Mekka te verkrijgen zijn djimats, de bezitter waarvan "rijk zal worden", "van een ziekte zal genezen" gauw een man zal krijgen", etc. wekt de koopzucht van de pelgrims op. Onze studenten weten dan een beroemde djimatlevenancier, met wien zij in de winst deelen, aan te wijzen.

Ook met de katoentjes- en kleedinghandelaren hebben de studenten sterke relaties. Zij helpen de opvatting verspreiden, dat door het verrichten van een ritueele handeling in Arabische kleeding, men zooveel malen meer belooning mag verwachten, dat wanneer men zich niet in het Arabisch kleedt. Dat zij daarbij de prijzen der kleeding stukken helpen verhoogen is regel, omdat aan onze ~~aan~~ onze studenten door de tokohouders een bepaald percentage van de verkoop in uitzicht is gesteld.

Op alle regels zijn uitzonderingen, doch in het algemeen kan gezegd worden, dat de studenten meedoen aan het uitbuiten van de pelgrims, wat niet te verwonderen is, wanneer de Kjais, hun leeraren, in hoofdzaak op de pelgrims aangewezen zijn.

Gedurende het Hadjseizoen geven de kjais meestal geen vaste lessen meer, doch bepalen zich tot het ontvangen van nieuwe pelgrims, die de gewoonte hebben de kjais op te zoeken om van hen een zegen te ontvangen, terwijl bij de kennismaking ze geschenken, hetzij in de vorm van geld of

in

9

in natura met zich nemen. Door de uitspraak bij het opzeggen van de Fataha te corrigeeren krijgen de kjais de noodige geldelijke belooning. Aanbidfers in Indië sturen geschenken door tusschenkomst van de pelgrims. Ook brengen de pelgrims voor de kjais mee gelden ter bekostiging van de hadj van een overleden bloedverwanten of van een persoon die zelf niet in staat is de hadj te maken. Bij de pelgrims staan de kjais in zóó hoog aanzien, dat zelfs de invloedrijkste regent op Java in dat opzicht de kjais mag benijden. Voor het vrouwelijk geslacht is het ook een eer bij een kjai in de gunst te komen. Het is de wensch van vele moeders, dat hun dochters een beroemde kjai kunnen dienen. Dat hiervan misbruik wordt gemaakt bewijst het feit, dat de beroemdste kjai van bij de 70 jaar 4 jonge vrouwen, waarvan de oudste 20 jaar oud is, in huis heeft. Het is Mekkaansch, dat bij de keus jeugd en schoonheid met rijkdom gecombineerd wordt.

Voor dengene, die zich wil opwerken langs de geestelijk-maatschappelijke ladder, is het onderwijs te Mekka een teleurstelling. Een energieke Palembanger van goeden huize heeft het geluk niet gehad evenals zijn broers en zusters aan de H.I.S. te worden toegelaten. Hij is gedwongen de Ilde Inlandsche school te bezoeken. Na afloop kon hij echter zijn studie niet voortzetten, terwijl andere familieleden middelbare onderwijsinrichtingen bezoeken. Beschaamd ging hij naar Mekka met het vaste voornemen de geestelijke weg te bewandelen om ten slotte een maatschappelijke positie gelijkwaardig aan die van zijn broers deelachtig te kunnen worden. Na een jaar verblijf te Mekka moet hij echter ervaren, dat het onderwijs aldaar hem niet kan brengen tot het begeerde doel. Het ondoelmatige onderwijs, gegeven met middeleeuwsche methode, bevordert in de corrupte omgeving van Mekka de vorming van parasieten, die op eigen landgenooten teeren. Hij ging toen naar Cairo, in

de hoop onderwijs naar zijn wensch te zullen aantreffen.

Ook te Cairo kon hij geen vrede vinden. Na een jaar met moeite de lessen aan de Azhar te hebben gevolgd, omdat hij de Arabische voertaal niet machtig was, ging hij over naar een school voor desseonderwijzers. Hier voelde hy, dat hij niet was waar hij wezen moest en ging voor de tweede keer naar de Azhar terug. Voelende, dat het onderwijs hem niet de gewenschte toekomst zou geven, nam hij avondcursussen in het Fransch. Een andere jonge man die uitgestuurd was om het onderwijs in de Islam te Cairo te volgen, ging van de Azhar over naar een Christelijke zendingschool. Op mijn vraag aan een andere student vande Azhar, wat hij later na voltooiing van de godsdienstige studien van plan is te doen, gaf hij mij ten antwoord, dat hij in plaats van Alim timmerman wou worden. Naderhand vernam ik, dat hij naar Parys is gegaan om de Fransche letterkunde te beoefenen. De afwezigheid onder de studenten van een vooropgesteld doel en leiding in deze groote stad met haar wulpsche sfeer, maakt dat vele Indonesische studenten hun studie niet hebben kunnen voleindigen. Een heel klein percentage kan met vrucht de school doorloopen. Het grootste deel echter leeft ~~echter~~ ^{zonder} veel zorg van het maandgeld door de ouders toegestuurd, die op de studie van de zonen niet de minste controle bezitten. Terwijl de wil om in de wereld vooruit te komen bij de meeste studenten aanwezig is, zijn de materie en het systeem van het onderwijs van dien aard, dat de studenten daarin geen bevrediging vinden. Het niet hebben van een vaste doel is een van de hoofdoorzaken, waarom de meeste studenten zich in de politiek werpen, terwijl het onbevredigend gevoel hen de extremerichting doet inslaan.

Door het intensieve verkeer van de Islamsamenleving met het overig deel van de wereld, kan de Islam zich niet meer blijven afzonderen in haareigen sfeer, die sedert

lang

lang haar elasticiteit verloren heeft. Men heeft behoefte aan opvattingen en ideeën, welke voldoen aan de tegenwoordige maatschappelijke verhoudingen. Het onderwijs welks taak is de leerlingen rijp te maken voor het maatschappelijk verkeer, dient rekening te houden met de maatschappelijke eischen. Algemeen is de opinie, dat het Islamonderwijs door steeds het oude systeem te volgen, hierin te kort is geschoten. In zijn nota betreffende de reorganisatie van het onderwijs aan de Azhar te Cairo heeft de Rector van deze beroemde Islam-universiteit door zijn meening, dat het onderwijs aan de Azhar sedert een twintigtal jaren stil is blijven staan daar de onderwezen vakken geen gelijken tred houden met de steeds vooruitsnellenden tijdgeest, bovenstaande opinie bevestigd.

De oprichting van de Madrasah al Indonesia is een begin van ommekeer in de bestaande richting in het onderwijs onder de Djawi. Gedurende zijn verblijf te Mekka in 1927 heeft August Salim met vele leidende personen besprekingen gehouden over het onderwijs voor de Indonesiers. Deze volks-leider weet, dat Mekka tot voor de naaste toekomst nog steeds de bakermat zal blijven van de opvattingen onder de Mohammedaansche bevolking van Indië. Heeft hij een onderwijsorganisatie onder zijn invloed dan kan hij beginselen en principes van zijn partij er ingang doen vinden, terwijl de Indonesische studenten en pelgrims voor de verdere verspreiding dier opvattingen zullen zorgdragen. Bij de meeste kjaais ondervond Salim geen medewerking, doch ^{onder} de jonge kjaais heeft hij aanhang gevonden.

In 1928 richtte de Padanger Djenan Tojib gesteund door zijn partijgenooten de Madrasah al Indonesia op. De opzet is bescheiden, doch goed voorbereid. Terwijl de kjaais van de giften van de leerlingen afhankelijk zijn, worden door de school vaste schoolgelden ad f 9.--per jaar geheven. De leerboeken moeten de leerlingen zelf koopen. De

vereeniging

vereeniging is nog niet rijk genoeg om schoolbanken aan te schaffen, zoodat ze zich tevreden moet stellen met matten, doch er worden schoolborden gebruikt.

Het schoolgeld opgebracht door de 100 leerlingen, die de school telt, is echter niet toereikend de noodzakelijke uitgaven te bestrijden, hoewel de onderwijzers en het schoolbestuur slechts tegen een heel bescheiden schadevergoeding hun beste krachten aan de school ter beschikking hebben gesteld. Het bestuur verzamelt bijdragen van partygenooten en pelgrims. Van sjeich heeft de vereeniging een lokaal ter leen gekregen, waar de school in het begin was ondergebracht, doch nu heeft de vereeniging een eigen schoolgebouw met de jaarlijksche huur van f 60/-/. De Madjalis al Sjoera al Indonesia, waarvan de school een onderdeel is, geeft iedere maandagavond lezingen over godsdienstige onderwerpen, waarbij propaganda gemaakt wordt voor het doel en streven van de vereeniging en de school om ten slotte van het aanzienlijk gehoor geldelijke bijdragen te collecteeren.

In tegenstelling met de ouderwetsche kjais, die de orthodoxe opvattingen onderwijzen, worden met behulp van de tafsier van Mohammad Abdoeh de moderne begrippen over de Islam bij de leerlingen ingeprent. Men gaat uit van het standpunt dat de Islam de menschheid de leiding geeft niet alleen voor het hiernamaals doch ook voor deze wereld. Om deze leiding te kunnen begrijpen, dient de godsdienst met bewustheid ^{te} belijden. Hierbij wordt becritiseerd het blindelings volgen van de voorschriften zonder zich van de werkelijke bedoeling van den Islam rekenschap te geven.

Doordat hun richting, indien noodig kan afwijken van de geldende uitlegging volgens de kitabs der orthodoxe scholen, kunnen ze nu de voorschriften in de qoer'an en de Hadith, die heel soepel zijn, naar believen uitleggen overeenkomstig de moderne eisch van de tegenwoordige samenleving.

Ter bestrijding van de opvatting, dat de Islam als leidraad voor de tegenwoordige maatschappij reeds verouderd is, legt men vooral de nadruk op de bruikbaarheid van de koer'an en de hadith als zoodanig. Het bestaan van meeningen, die niet meer strooken met de tegenwoordige opvattingen wordt geweten aan vroegere uitleggers, die Gods woord en de wil van den gezant niet hebben begrepen.

Het doelmatig verdeelen van de tijd wordt aan ieder Moslim verplichtend gesteld. De Islam eischt, dat de geloovige bepaalde tijden moet reserveeren om God te dienen, doch ook schrijft de Islam voor een waardige plaats in deze wereld te verwerven. Den Moslim, die zijn heele leven doorbrengt met het kralen tellen onder het opzeggen van gebeden, wordt verweten de godsdienst eenzijdig te hebben begrepen. Om een plaats onder de zon te kunnen veroveren moet men met de wetenschap als wapen toegerust zijn. De hadith, die het zoeken naar kennis aan ieder Moslim verplicht, wordt gebruikt om de studie der wetenschappen aan te moedigen, al zijn die wetenschappen van een Chinees of een ander ongeloovige afkomstig.

Vooraf houden de jonge leiders zich bezig met het opsporen van meeningen, welke volgens hen de oorzaak zijn van de achteruitgang van de Islam. Ten nadeele van de Mekkanen, die als bewoners van het Heilige land bij het gros der pelgrims in hoogen aanzien zijn, wordt de heiligen vereering als strijdig met de wil Gods beschouwd. Om de heiligheid der Mekkanen in discredit te brengen, worden voorbeelden uit de geschiedenis aangehaald, dat de profet juist van den kant der Mekkanen de meeste last en tegenwerking heeft onderhouden.

De nationale opleving en de grievende behandeling der landgenooten door de Arabieren, maken dat de jonge leiders Indonesische-Nationalistisch georiënteerd zijn. De opvatting, dat de pelgrim slechts aan de godsdienst en niet aan

materieele

materieele belangen behoort te denken, beschouwen ze als een fetwa van de Mekkaansche handelaren om in hun bedrijf niet door de Hadjis te worden beconcurrereerd. De hadj stelt de Moslims in de gelegenheid om onder elkaar over alle onderwerpen-godsdienstige zoowel als wereldsche- te spreken.

De Mekkaansche samenleving, die er belang bij heeft, dat de pelgrims in hun naïviteit alles blindelings gelooven, wat hen is voorgezegd, ziet in deze moderne beweging om zelfbewustheid onder de pelgrims te propageeren, een gevaar. Hebben de pelgrims besef van eigenwaarde dan kan men hen moeilijk afzetten. De jonge kjais, die hun zwarte mutsen als symbool van Indonesia niet willen verwisselen met de Mekkaansche tulband, worden nagewezen als Wahhabieten.

Hoewel de leiders angstvallig de politiek vermijden, ^{is} de verleiding om hierover te spreken hun dikwijls te machtig geweest. Er zijn genoeg religieuze onderwerpen, die hun gelegenheid geven ongemerkt te spreken over de plicht van ieder Indonesiers om terwille van de Islam zijn vaderland van de Christelijke overheerschers te bevrijden. Onder de gematigde leiding van Djenan Tojib, blijven de uitlatingen echter binnen de perken der toelaatbaarheid. Het is echter niet te zeggen hoe de kleur van deze organisatie zal zijn, indien heetgebakenden in deze vereeniging invloed hebben, wetende, dat de Arabische Regeering geen controle kan uitoefenen op het gegeven onderwijs, terwijl de Regeering deze vereeniging, met godsdienst als mom, moeilijk kan tegengaan. Krasse maatregelen zouden de vereeniging dwingen haar actie ondergrondschoort te zetten.

Hoewel niet is vernomen, dat er connectie tusschen deze modernisten en het Russische consulaat bestaat, zal het in de lijn van de Bolsjevitische politiek liggen zulks een beweging te steunen, terwijl de vereeniging zonder gewetens bezwaar bv. een geldelijke steun van de Bolsjevieken zal kunnen aanvaarden.

Een ander soort gevaar van het onderwijs te Mekka is het kweeken van fanatisme. Formules, die iemand onkwetsbaar, machtig etc. maken worden te Mekka nog geloofd. Een jonge Palembang vroeg mij of het geloofd is voorspellingen over gewichtige gebeurtenissen in Indië te publiceeren. Hij is nl. voor de studie van geheime wetenschappen en sterrekunde bij een negerleeraar in de leer. Hij met zijn studie zoover gevorderd, dat hij over een jaar naar Palembang hoopt terug te keeren met een gewoon prauwtje doch bestuurd door magische krachten. Ik heb eerst gedacht met een abnormaal persoon te doen te hebben, doch deze jongeman heeft mij blijken gegeven een helder verstand te bezitten.

Het bovenstaande resumeerende, heeft het onderwys te Mekka ondervolgende nadeelen:

- a. door de ondoelmatigheid van de materie en de afwezigheid van een systeem in het onderwijs is het studeeren te Mekka een verspelling van tijd en energie van de jeugdige leerlingen. In plaats dat het onderwijs mannen levert, die het volk zullen dienen, kweekt het onderwijs juist personen die het eigen volk uitbuiten.
- b. In deze tijd van nationale ontwakning kunnen de modernisten in het niet ongevaarlijke milieu van Mekka heel gemakkelijk naar de extreme richting overslaan.
- c. Het onderwijs in occulte wetenschappen doorweven met de leer van de Islam kweekt gevaarlijk godsdienst-fanatisme.

Wat kan de oorzaak zijn, waarom Mekka als studie stad slechts voor Nederlandsch-Indië groote aantrekkingskracht heeft. Men ziet heel weinig Britsch Indiers, Egyptenaren, Syriërs of jongelieden uit andere Mohammedaansche landen te Mekka studeeren. De Egyptenaren zijn trotsch op hun Islam-Universiteit de Azhar en de Indiers op hun Qadian- of Lahore-Universiteit etc. Voor hen zijn deze universiteiten beter dan onderwijsinrichtingen in het buitenland. Doch

Nederlandsch-Indië heeft zulk een inrichting niet. De afwezigheid van een Universiteit, waar het volk trotsch op is, is de hoofdzaak, waarom een groot aantal studenten naar het buitenland gaan ter bevrediging van hun dorst naar kennis. Mekka als Heilige Land trekt deze studenten tot zich.

De oprichting van een Islam-Hooge-school in Indië zal de stroom van jonge mannen naar het twijfelachtig onderwijs in de niet ongevaarlijke omgeving van Mekka doen eindigen. Heeft de Indische Regeering gezag over een dergelijke instelling in dat Mohammedaansche land, dan beschikt zij over een matig middel om haar politiek te verdedigen en verdachtmakingen tegen te gaan. Immers over ieder belangrijk vraagstuk kan zoo'n hooge school een beslissing (fetwa) zeggen, die naarmate van haar gezag, door de bevolking zal worden aanvaard. Tot dusver is het voor de Regeering een moeilijkheid om ambtenaren te vinden in staat de godsdienstige betrekkingen, zooals die van Pengoeloe landraad, etc., te bekleeden. Zoo'n Universiteit zal dan in de behoefte van de Regeering voorzien.

Terwijl de Nationalisten de bestaande Gouvernmentsscholen bestempelen als inrichtingen om van de Indonesiërs Hollanders te maken, beschouwt het godsdienstige gedeelte van de bevolking ze als een propagandamiddel voor het Christendom. Hoewel men in Mekka het Gouvernentsonderwijs in Indië anders ingericht wil zien, berust men in het lot, omdat dat onderwijs uitsluitend door de Regeering wordt bekostigd. Anders is het standpunt tegenover de dessascholen, die in hoofdzaak door de dessa opgericht en onderhouden zijn. De zeggingschap over die scholen, dient bij de dessa zelf te berusten. De dessascholen beschouwt men nl. als de gevaarlijkste concurrent van de bestaande volksinstellingen, die in Indië de naam dragen van pesantren, pondok,

soerau,

soerau, etc., terwijl de concurrentie onbillijk wordt geacht, daar de dessascholen van het bestuur de volle medewerking genieten, terwijl de pesantren etc. door de Regeering stiefmoederlijk wordt behandeld. De invoering van de Goeroeordonnantie, het verbod van het gebruik van aanbevolen boeken, o.a. die van al Tantawi ad Djauhari, acht men als een belenmering in de ontwikkeling van de volksinstellingen, die de jonge harten toegankelijk maken voor de zegeningen van de ware godsdient- de Islam.

Een schoolopziener uit het Palembangsche vertelde mij zijn ervaringen, dat hij bij de oprichting van de dessascholen de volle medewerking van de bevolking heeft ondervonden, omdat hij beloofd heeft, behalve de gewone lesrooster door het onderwijsdepartement voorgeschreven te volgen buiten de lesuren om ook godsdienstonderwijs te geven. Samenwerking met de betrokken godsdienstleeraars in de betrokken desa, wier invloed niet mag worden gering geschat, acht hij een voornamelijk eisch om een dessaschool vooruit te brengen. Behalve dat de kjai die scholen bij de bevolking niet in discrediet zal brengen, weet hij van de kjaais gedaan te krijgen, dat deze slechts in de middaguren lessen geven, waardoor het schoolbezoek gedurende de morgenuren niet door de pasantren gestoord wordt.

De te Mekka aanwezige Padangers zijn over het algemeen niet te spreken over de dessascholen, die door de aanwezigheid van de Sumatra-Tawalib- en Dinijah- scholen geacht worden geen reden van bestaan meer te hebben. Waar de bevolking nog niet het initiatief heeft voor het onderwijs te zorgen, is bemoeiing van Regeeringswege tot de oprichting van scholen opvoedend. Deze bemoeienis dient te worden teruggebracht tot de noodzakelijke leiding, indien de bevolking getoond heeft voor zich zelf te kunnen zorgen. Genoemde godsdienstscholen kunnen bloeiende volksinstellingen worden geacht.

Algemeen is de opvatting, dat de overheid bij het nemen van maatregelen, dient te letten op de bestaande volkinstellingen. Mag de Regeering gevaarlijke instellingen tegengaan, nuttige instellingen, die uit het volk zijn ontstaan, dienen te worden in stand gehouden. En in principe is zoo'n pasantren een nuttige instelling.

Het onderwijs in de pasantren behoort als basis te dienen van het onderwijs aan de dessascholen. Niet alleen zal de Regeering hierdoor haar ideale roeping, bestaande volkinstellingen te verdelen vervullen, zulk een onderwijs zal van praktische waarde zijn. De dessascholen, zullen in plaats te worden beschouwd als een vreemde instelling door de bevolking met meer sympathie worden ontvangen.

Terwijl voor het gelukken van maatregelen ter behartiging van de belangen van het volk, particuliere organisaties en volksleiders de medewerking van de overheid noodig hebben, kan van den anderen kant een instelling van Regeeringswege alleen dan de gewenschte vruchten afwerpen, indien deze instelling de sympathie van het denkend gedeelte van het volk wegdraagt.

In de Christelijke Bataklanden, waar de Zending bij het bevorderen van het volksonderwijs met de dessa samsangaat, heeft men gunstige resultaten kunnen boeken. Dezelfde resultaten mag men zeker verwachten, wanneer in streken met Mohammedaansche bevolking, Mohammedaansche organisaties als de Mohammadiyah, medezeggingschap in het bepalen van de richting in het onderwijs aan de dessascholen, wordt toegekend.

Het geven van godsdienstonderwijs aan de dessascholen kan niet worden beschouwd als een inbreuk op het Regeeringsbeginsel, dat het onderwijs neutraal moet zijn, aangezien de dessascholen door de dessa onderhouden worden zoodat het onderwijs rekening dient te houden met de wil

van

van de dessa. In Christelijke dessa's zal de Christelijk godsdienst noodzakelijk worden geacht en in Mohammedaansche dessa zal men naar Mohammedaansch onderwijs verlangen.

Door de pasantren als model te gebruiken voor het onderwijs aan de dessascholen - veranderingen, die veredelend werken op de bestaande instellingen zijn aanbevolen - zullen deze scholen werkelijk het karakter hebben van volk'scholen, waardoor meerdere belangstelling van den kant van het volk mag worden verwacht. De dessascholen met zulk een basis zullen voldoende krachten leveren om de middelbare- en ten slotte de Godsdienst- Hoogeschool te bevolken.

Mekka, 24 April 1929.

De Vice Consul,

W.G. Samaloen.

Voor eensluidend afschrift:

De Secretaris,

